

2. Центр політико-правових реформ. URL: <https://tinyurl.com/y4hmp619> (дата звернення: 01.12.2021)

3. Council of Europe. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2019\)027-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2019)027-e) (дата звернення: 01.12.2021)

4. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо діяльності Верховного Суду та органів суддівського врядування. *Верховна Рада України*: офіційний веб-портал. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69228 (дата звернення: 01.12.2021)

5. Провали Вищої Ради Правосуддя. URL: <https://vrpfails.dejure.foundation/> (дата звернення: 01.12.2021)

СУРОГАТНЕ МАТЕРИНСТВО

Феденьків Ю. А.

*студентка третього курсу юридичного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

Науковий керівник: Батенчук М. М.

*кандидат юридичних наук,
асистент кафедри цивільного права та процесу
Львівського національного університету імені Івана Франка,
м. Львів, Україна*

Проблема безпліддя турбувала людей протягом всієї історії людства і бере свій початок ще задовго до нашої цивілізації. Явище сурогатного материнства має глибоке коріння і давню історію, відповідно не є новою сучасного світу. Для прикладу можна використати тексти Старого Завіту, зокрема історію про Рахіль, яка будучи безплідною, запросила свою невільницю Білгу, щоб та зачала та виносила дитину Якова. Історія зберегла чимало випадків, коли служниць або наложниць використовували для, так званого, «традиційного сурогатного материнства».

Проте, попри довгу історію, у світі та й зокрема в Україні немає єдиного підходу щодо розв'язання питання про законодавче регулювання відносин сурогатного материнства. Аналізуючи праці сучасних науковців, можна дійти висновку, що кожен з них обґрунтовує цілком протилежну до інших позицію. Кожна держава має самостійно розв'язувати питання про заборону чи дозвіл сурогатного материнства на її території. Така позиція знайшла своє підтвердження у рішенні

ЄСПЛ у справі «Labassee v. France» [1]. Отже, питання замінного материнства регулюється національним законодавством кожної окремої держави, що, як наслідок, тягне за собою колізії та можливе затягування судових процесів, оскільки у дані правовідносини можуть вступати як апатриди, так і біпатриди чи іноземці.

Чинне законодавство різних країн світу все частіше схиляється до більш лояльного ставлення до питання сурогатного материнства і надає право безплідним парам скористатись послугами цього інституту. Так, законодавство Ізраїлю, Греції, Канади, Румунії, Бразилії та Аргентини, Австралії, Великобританії, України (з 1997 року), майже всіх штатів США сьогодні дозволяє комерційне сурогатне материнство. У деяких державах уряд не розробив чіткого нормативно-правового регулювання застосування допоміжних репродуктивних технологій. Зокрема, у Чехії, Японії, Бельгії, Мексиці, Нідерландах закон не встановлює чіткої заборони, проте й затверджених розпоряджень в цій сфері медицини немає. Низка держав, серед яких Австрія, Швеція, Франція, Естонія та Іспанія, прямо забороняють виношування дитини сторонньою жінкою.

В Україні порядок застосування допоміжних репродуктивних технологій, зокрема відносини сурогатного материнства, найбільш повно врегульовані наказом Міністерства охорони здоров'я України № 787 від 09.09.2013 «Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні» (далі – Наказ) [4]. Цим Наказом закріплюються необхідні умови для проведення сурогатного материнства, показання та протипоказання, алгоритм здійснення програми замінного материнства, інформація щодо державної реєстрації народження дитини та перелік документів для проведення сурогатного материнства. На рівні закону регулювання сурогатного материнства закріплюється виключно у ст. 123 Сімейного кодексу України, відповідно до якої «подружжя визнається батьками дитини, народженої дружиною після перенесення в її організм ембріона людини, зачатого її чоловіком та іншою жінкою в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій» [6]. Досліджуючи законодавство, констатуємо, що в Україні відсутній перелік прав і обов'язків учасників програми сурогатного материнства, не передбачено й відповідальності за порушення. Також немає закріпленого уніфікованого визначення самих відносин замінного материнства. Для прикладу, у Рішенні Апеляційного суду Харківської області у справі № 645/9412/14-ц від 25 червня 2015 р. вказано, що за загальним визначенням сурогатне материнство – це процес штучного запліднення, виношування й народження дитини жінкою (сурогатною матір'ю) з метою передачі дитини названим батькам згідно з договором за винагороду або без неї [5]. Ці прогалини у законодавстві уможливають зловживання з боку

закладів охорони здоров'я, потенційних батьків та сурогатних матерів щодо порушення прав суб'єктів цивільних правовідносин сурогатного материнства.

Необхідність і важливість нормативно-правового регулювання сурогатного материнства підтвердилась під час пандемії COVID-19. Карантинні норми з обмеження перетину кордону України перешкоджають можливості іноземних батьків забрати своїх дітей, які народились на території України. Заклади охорони здоров'я, що надають послуги з допоміжних репродуктивних технологій, не отримували розпоряджень щодо алгоритму дій в умовах карантину, тому керувались лише локальними рішеннями, що не завжди сприяли розв'язанню проблеми.

Інститут сурогатного материнства вимагає тотального реформування, що повинно відображатись в усуненні усіх наявних прогалин у законодавстві, захисті від неправомірних посягань на особисті права та інтереси людини й нормативно-правовому закріпленні всіх аспектів замінного материнства.

Література:

1. EGMR 26.06.2014 665941/11 – Labassee/France. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22: \[%22001-145180%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%5C22001-145180%5C22%5D%7D)

2. New comparative study on surrogacy in the EU. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2013/474403/IPOL-JURI_ET\(2013\)474403_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2013/474403/IPOL-JURI_ET(2013)474403_EN.pdf).

3. Квіт Н.М. Інститут сурогатного материнства: проблеми колізійного регулювання. *Альманах міжнародного права*. 2016. Вип. 14. С. 38–49. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/amp_2016_14_8

4. Про затвердження порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій : Наказ МОЗ України від 09.09.2013 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1697-13#n105>.

5. Рішення Апеляційного суду Харківської області від 25 червня 2015 р. у справі № 645/9412/14-ц. Єдиний реєстр судових рішень

6. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III. Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21–22. Ст. 135.